

Civilutskottets betänkande

2025/26:CU23

Sysselsättning och boende på landsbygden

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändring i jordförvärvslagen.

Lagändringen innebär att vissa förvärv av lantbruksegendom ska undantas från jordförvärvslagens tillämpningsområde. Det gäller förvärv som görs av ett syskon eller en förälder till överlåtaren eller, om makar förvärvar gemensamt, förvärv där någon av makarna är överlåtarens förälder eller syskon. Sådana förvärv ska inte längre kräva förvärvstillstånd.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandet.

I betänkandet finns en reservation (C).

Behandlade förslag

Proposition 2025/26:131 Sysselsättning och boende på landsbygden.

Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

Utskottets överväganden5

 Regeringens lagförslag5

 Statens inlösen skyldighet vid nekat förvärvstillstånd i glesbygd6

Reservation8

 Statens inlösen skyldighet vid nekat förvärvstillstånd i glesbygd, punkt
 2 (C)8

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag9

 Propositionen9

 Följdmotionen9

Bilaga 2

Regeringens lagförslag10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2025/26:131.

2. Statens inlösen skyldighet vid nekat förvärvstillstånd i glesbygd

Riksdagen avslår motion

2025/26:3937 av Alireza Akhondi m.fl. (C).

Reservation (C)

Stockholm den 31 mars 2026

På civilutskottets vägnar

Mikael Eskilandersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mikael Eskilandersson (SD), Joakim Järrebring (S), David Josefsson (M), Leif Nysmed (S), Roger Hedlund (SD), Lars Beckman (M), Denis Begic (S), Rashid Farivar (SD), Anna-Belle Strömberg (S), Jennie Wernäng (M), Larry Söder (KD), Björn Tidland (SD), Amanda Palmstierna (MP), Markus Kallifatides (S), Andreas Lennkvist Manriquez (V), Patrik Karlson (L) och Anne-Li Sjölund (C).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2025/26:131 Sysselsättning och boende på landsbygden. I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen. Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1, och regeringens lagförslag finns i bilaga 2. En motion med ett yrkande har väckts med anledning av propositionen. Förslaget i motionen finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att vissa förvärv av lantbruksegendom ska undantas från jordförvärvslagens (1979:230) tillämpningsområde. Det gäller förvärv som görs av ett syskon eller en förälder till överlåtaren eller, om makar förvärvar gemensamt, förvärv där någon av makarna är överlåtarens förälder eller syskon.

Enligt 4 § jordförvärvslagen krävs förvärvstillstånd vid fysiska personers förvärv av lantbruksegendom när förvärvet avser egendom i glesbygds- eller omarronderingsområden. Vissa förvärv är enligt 3 § jordförvärvslagen undantagna från lagens tillämpningsområde. Enligt det s.k. släktskapsundantaget i 3 § 5 gäller lagen inte förvärv som sker till överlåtarens make eller avkomling, eller om makar förvärvar lantbruksegendomen gemensamt, förvärv där någon av makarna är överlåtarens avkomling. Den lagändring som föreslås i propositionen innebär att släktskapsundantaget utvidgas så att fler förvärv undantas från förvärvsprövning.

Som skäl för förslaget anför regeringen bl.a. följande. Det är viktigt att bestämmelserna om begränsningar i rätten att förvärva egendom är utformade så att de träffar rätt aktörer. Eftersom så nära släktskap som föräldrar och syskon ofta leder till att förvärvstillstånd beviljas är det inte rimligt att dessa aktörer ska vara tvungna att ansöka om tillstånd med kostnader för dem och för det allmänna som följd. Ändringen innebär att bestämmelserna blir mer förutsebara och att den administrativa bördan för både enskilda och prövningsmyndigheterna minskar. Att utvidga undantaget till att även gälla förvärv som görs av överlåtarens syskon och föräldrar innebär enligt regeringen en rimlig avvägning.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion som går emot att riksdagen antar regeringens lagförslag. Av de skäl som anförs i propositionen anser utskottet att riksdagen bör anta lagförslagen.

Statens inlösen skyldighet vid nekat förvärvstillstånd i glesbygd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att statens inlösen skyldighet vid nekat förvärvstillstånd i glesbygd bör tas bort. Utskottet hänvisar till regeringens bedömning i propositionen. Jämför reservationen (C).

Utredningens förslag

Om förvärvstillstånd nekas vid prövning av förvärv i glesbygd eller i ett omarronderingsområde har säljaren enligt 7 § jordförvärvslagen rätt att kräva att staten löser in fastigheten.

2023 års jordförvärvsutredning har bl.a. haft i uppdrag att ta ställning till hur bestämmelserna om statens inlösen skyldighet kan utformas. Utredningen föreslår i sitt slutbetänkande SOU 2025:82 att statens inlösen skyldighet vid nekat tillstånd till förvärv av lantbruksegendom i glesbygd ska tas bort. Som skäl anför utredningen att det skulle göra det möjligt att tillämpa glesbygdsbestämmelserna fullt ut utan hänsyn till om en alternativ köpare betalar samma pris som köparen eller om det finns tillräckliga medel i Jordfonden.

Motionen

I kommittémotion 2025/26:3937 av Alireza Akhondi m.fl. (C) föreslås ett tillkännagivande om att statens inlösen skyldighet vid nekat förvärvstillstånd i glesbygd bör tas bort i enlighet med utredningens förslag. Motionärerna anför bl.a. att ett avskaffande av inlösen skyldigheten är en nödvändig reform för att glesbygdsbestämmelserna i jordförvärvslagen ska kunna tillämpas som det var tänkt.

Propositionen

Regeringen bedömer i propositionen att statens skyldighet att lösa in egendomen vid ett nekat tillstånd att förvärva lantbruksegendom i glesbygd inte bör tas bort.

Som skäl för sin bedömning anför regeringen följande. Flera remissinstanser har synpunkter som rör betydelsen av en borttagen inlösen skyldighet för de säljare som hamnar i en situation där egendomen inte kan säljas efter att köparen har vägrats förvärvstillstånd. Det finns oklarheter när det gäller förslagets konsekvenser för enskilda som det inte går att bortse från. Att ta bort möjligheten för säljaren att begära inlösen i syfte att åstadkomma en effektivare tillämpning av reglerna om förvärvstillstånd inger betänkligheter ut ett proportionalitetsperspektiv.

Regeringen anser vidare att statens åtagande när det gäller inlösen av lantbruksegendom vid nekat förvärvstillstånd behöver koncentreras till de områden där det gör störst nytta att tillämpa glesbygdsbestämmelserna. Det finns ett behov av att se över de områden som i dag utgör glesbygd i syfte att anpassa dem till dagens förhållanden. Regeringen anför att den avser att göra en sådan översyn.

Utskottets ställningstagande

2023 års jordförvärvsutredning har föreslagit att statens inlösen skyldighet vid nekat tillstånd till förvärv av lantbruksegendom i glesbygd ska tas bort. Regeringen har bedömt att utredningens förslag inte bör genomföras. Enligt regeringen finns det oklarheter när det gäller utredningens förslags konsekvenser för enskilda som det inte går att bortse från.

Utskottet delar regeringens bedömning och ser inte behov av något tillkännagivande med anledning av motionsyrkandet, som därför bör avslås.

Reservation

Statens inlösen skyldighet vid nekat förvärvstillstånd i glesbygd, punkt 2 (C)

av Anne-Li Sjölund (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:3937 av Alireza Akhondi m.fl. (C).

Ställningstagande

Jag beklagar att regeringen inte har valt att gå vidare med 2023 års jordförvärvsutrednings förslag om att avskaffa statens inlösen skyldighet vid nekat förvärvstillstånd i glesbygd. Regeringen väljer därmed att behålla ett system som i praktiken har visat sig vara ineffektivt och som motverkar själva syftet med glesbygdsbestämmelserna. Utredningen konstaterar att nuvarande ordning, där staten är skyldig att lösa in en fastighet om förvärvstillstånd nekats, i praktiken leder till att länsstyrelserna undviker att neka tillstånd.

Detta har skapat en situation där glesbygdsbestämmelserna, som är tänkta att främja bosättning och sysselsättning på orten genom att prioritera lokalt förankrade köpare, i stort sett har satts ur spel. Utredningen har visat att antalet avslag är extremt lågt. Under 2018–2022 vägrades endast tillstånd i mellan ett och sex fall per år. Sedan 2017 har inlösen av glesbygdsskäl endast skett en gång.

Jag delar utredningens bedömning att ett avskaffande av inlösen skyldigheten är en nödvändig reform för att glesbygdsbestämmelserna ska kunna tillämpas som det var tänkt.

Regeringens argument om att skydda den enskilda säljaren väger lätt i sammanhanget. Risken för att en säljare inte skulle få sin fastighet såld till ett skäligt pris bedömer utredningen som liten, eftersom avslag förutsätter att det finns en annan seriös intressent.

Genom att ta bort inlösen skyldigheten kan det säkerställas att jordförvärvslagen på ett meningsfullt sätt bidrar till att främja sysselsättning och bosättning i glesbygd. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett förslag som fullföljer utredningens intentioner i denna del. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2025/26:131 Sysselsättning och boende på landsbygden:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i jordförvärvslagen (1979:230).

Följdmotionen

2025/26:3937 av Alireza Akhondi m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statens inlösenkyldighet vid nekat förvärvstillstånd i glesbygd bör tas bort i enlighet med 2023 års jordförvärvsutrednings förslag och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
jordförvärvslagen (1979:230)

Härigenom föreskrivs att 3 § jordförvärvslagen (1979:230)¹ ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 §²

Lagen gäller inte

1. om egendomen förvärvas från staten genom överlåtelse av regeringen, länsstyrelsen eller Statens jordbruksverk,

2. om staten förvärvar egendomen genom någon annan myndighet än statens affärsdrivande verk,

3. om en kommun förvärvar egendomen från staten,

4. om egendomen förvärvas av en kreditinrättning som enligt lag eller enligt reglemente eller bolagsordning som regeringen har fastställt, är skyldig att åter avyttra egendomen,

5. om förvärvaren är gift med överlåtaren och inte heller om förvärvaren eller, när makar förvärvar gemensamt, någon av dem är överlåtarens avkomling, allt under förutsättning att överlåtaren inte är skyldig att avyttra egendomen enligt 13 §,

5. om förvärvaren är gift med överlåtaren och inte heller om förvärvaren eller, när makar förvärvar gemensamt, någon av dem är överlåtarens avkomling, *förälder eller syskon*, allt under förutsättning att överlåtaren inte är skyldig att avyttra egendomen enligt 13 §,

6. om egendomen enligt detaljplan eller områdesbestämmelser är avsedd för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk,

7. om förvärvet omfattar ett område som är avsett för annat ändamål än jordbruk eller skogsbruk, eller

8. om en andel i en fastighet förvärvas av någon som redan äger en andel i fastigheten som hör till samma taxeringsenhet och förvärvaren inte är skyldig att avyttra sistnämnda andel enligt 13 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

¹ Lagen omtryckt 2005:423.

² Senaste lydelse 2023:142.